

Nazilli Kestel’de Kasım Bey Türbesi

Kasım Bey Tomb in Nazilli Kestel

Kemal Ramazan HAYKIRAN

Sorumlu Yazar/Corresponding Author

Dr. Öğr. Üyesi Kemal Ramazan HAYKIRAN

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
<https://ror.org/03n7vzv56>

İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü,
Aydın, Türkiye

ORCID: [0000-0002-7840-0309](https://orcid.org/0000-0002-7840-0309)
e-mail: krhaykiran@gmail.com

Başvuru/Submitted: 03.04.2023
Kabul/Accepted: 26.05.2023

Atf: Haykiran, Kemal Ramazan, “Nazilli Kestel’de Kasım Bey Türbesi”, *Ortaçağ Araştırmaları Dergisi*, 6/1 (Haziran 2023), s. 337-345.

Citation: Haykiran, Kemal Ramazan, “Kasım Bey Tomb in Nazilli Kestel”, *Ortaçağ Araştırmaları Dergisi*, 6/1 (June 2023), p. 337-345.

Öz Bugün Aydın’a bağlı Nazilli ilçesinin bir köyü olan Kestel’de köy camisinin avlusunda XIV. yüzyıla tarihlenen ve mezar taşından Kasım Bey adında bir beye ait olduğu açıkça anlaşılan bir türbe bulunmaktadır. Çok erken bir tarihte varlığı tespit edilip kültür varlıkları envanterine dahil edilen Türbe’nin içinde medfun olan Kasım Bey’in kim olduğu ise cevabı bulunamayan bir soru durumundadır. Aydınoğulları, Germiyanogulları ve Menteşeoğullarının sınırlarının birbirine iyice yakınlaştığı hatta zaman zaman geçişlerin olduğu bir muhitte bulunan türbede medfun Kasım Bey’in kimliğinin tespit edilmesi de bu durumdan ötürü zor görülmektedir. Kırık durumda olan ve yazıları oldukça silinmiş vaziyette bulunan Kasım Bey Türbesinin kime ait olduğunun tespitinin Batı Anadolu beylikleri tarihi açısından önemli bir gelişme olacağı düşünülmektedir. Batı Anadolu beyliklerinden Aydınogulları, Germiyanogulları ve Menteşeoğullarının sınırlarının kesişim noktasında yer alan Kestel’de bulunan bu türbenin kimliğinin tespiti aynı zamanda bölgede bulunan beyliklerin siyasi sınırlarını tespit noktasında da önemli bir gelişme sağlayacağı açık bir gerçektir.

Bu çalışmada Kestel’de bulunan ve Aydın tarihi ile ilgili ilk araştırma eserinin müellifi olan Asaf Gökbel ve devrin diğer kaynaklarından ulaşılan verilen ışığında Kasım Bey’in kim olduğu sorusuna cevap aranacaktır.

Anahtar Kelimeler– Kasım Bey, Mehmed Bey, Aydın İli, Kestel, Germiyanoglu.

Abstract – There is a mausoleum that clearly belongs to a gentleman named Kasım Bey in XIVth century, whose grave has been moved. The identity of Kasım Bey, who was buried in the tomb, whose existence was determined at a very early date and included in the inventory of cultural assets, is a question that cannot be answered. Due to this situation, it is difficult to determine the identity of the deceased Kasım Bey inside the tomb, which is located in a neighborhood where the borders of Aydınogulları, Germiyanogulları and Menteşeoğulları are close to each other and even where the reencrossings from time to time. It is thought that the determination of the owner of the Kasım Bey Tomb, which is in a broken state and the inscription is quite erased, will be an important development in the history of the Beylik period of Western Anatolia. It is an obvious fact that the identification of this tomb located in Kestel, which is located at the intersection of the borders of Aydınogulları, Germiyanogulları and Menteşeoğulları from the Western Anatolian Principalities, will also provide an important improvement in determining the political boundaries of the history of the tomb.

In this study, an answer to the question of the identity of Kasım Bey will be sought in the light of the information written on the tombstone in the Kasım Bey Tomb in Kestel, which has not been the subject of any research work since Asaf Gökbel, the author of the first research work on the history of Aydın, and other sources of the period.

Keywords– Kasım Bey, Mehmed Bey, Aydın Province, Kestel, Germiyanoglu.

EXTENDED ABSTRACT

Today, Kestel, a village located in the southeast of Nazilli Province, takes its name from the Kestel Strait on which it is built. It is claimed that this strait was named after a castle located on it during the Roman period. At the same time, a stream with the same name passes through the village. Until the XIXth century, Kestel was the name of this village and also the name of Nazilli, which was a kaza district). It is seen that the settlement in Kestel, which has a very ancient history, reaches back to the Lydians. It is understood that Kestel, which was also a lively settlement during the Roman and Byzantine periods, also came under the Seljuk rule in the early period. It is seen that the Seljuks, who could provide a limited area of dominance in Western Anatolia, also took Kestel under their control. Kestel, which has maintained its importance throughout history, owes its importance to its geographical location. Kestel is located on a gorge along a stream that connects the Menderes Basin to Alaşehir, which was called as Ulu Yol. According to the information given by historical records, the German Emperor Frederik, who went to Laodicea (Denizli) with a crusader army in 1189, and the Greek Emperor Theodor Laskaris of Iznik, who fought with the Seljuk Sultan Gıyaseddin Keyhüsrev in 1210, also followed this road.

In Kestel, which is understood to have been a very lively living area during the Byzantine period, the ruins of the bath from this period are still standing. The Arab traveler Ibn Battûta, who visited the town in the early XIVth century, testifies that the town had a very lively past. It is also known that the mosque in the village was converted from a Byzantine church. It is seen that Kestel, an important settlement, was an accident center until the early XIXth century. With the 1831 Provincial Regulations, the village formerly known as Nazlu became the new district center of the Nazilli, and as a result of the loss of importance of the Great Road as a result of the arrival of the railway to the region and the importance of new trade routes, Kestel lost its historical importance and lost its former vitality over time. It is clear that Kestel was an important administrative center during the Principalities and early Ottoman periods, not only because it was a lively trade center but also because it was a vibrant center of scholarship and a neighborhood that trained many scholars who left a notable mark on the Ottoman scholarly world.

It is clearly understood that the tomb located just northeast of the mosque converted from a church in the center of Kestel village belongs to the Principalities period. The tomb, which has a square plan inside and outside, is covered by a dome with a prismatic Turkish triangle transition. It had a tomb with a rectangular prismatic cist and two witnesses.

The first serious information about the tomb was given by Asaf Gökbel in his work titled History of Aydın Province written in 1936. Gökbel emphasized the possibility that the grave belonged to one of the beys of Germiyanoglu. However, Gökbel appears to have misread the tombstone. Gökbel: Sebâmiye and Erbâin and Semâniyye i.e.748 (1348 in Gregorian). However, when the stone is examined, in the date section: Sebâmiye and Sebâ and Semaniyye is written. In this case, it is understood that the date of death of the person buried in the tomb is not 748 but 778 (1378 in Gregorian). In the light of this information, it is clearly understood that the date was 1378, not 1348.

In addition, the fact that the tomb contains the title "bek" (bey) indicates that the person buried here was not one of the ulemas or saints, but a bey.

When this information is analyzed, the only Mehmed Bey living in the region was the ruler of Germiyanogulları. Mehmed Bey, who ruled between 1340 and 1361, was succeeded by his son Süleyman Bey. However, important historical sources such as Şeyhoğlu's Hurşidname and Ahmedî report that Mehmed Bey had other sons besides Süleyman Bey. Based on this information, considering that Nazilli is close to the border region of Aydınogulları and Germiyanogulları and that Aydınogulları lost power and shrunk during the reign of Isa Bey, who was the head of Aydınogulları at this time. It seems reasonable that a Germiyanoglu Bey lived in Kestel. The tomb also bears a strong resemblance to the tombs of the Germiyanoglu tradition

In this framework, based on the correct reading of the tomb stone, it can be easily said that the person buried here belongs to Mehmet Bey's sons one of the Germiyanoglu Beys. It is obvious that the other son of Mehmed Bey, whose name is mentioned in the records, is Kasım and that the borders of Germiyanogulları in the 1270's descended to Nazilli.

GİRİŞ

Günümüzde Aydın Nazilli ilçesine bağlı Kestel köyünde bulunan caminin yirmi metre kuzeyinde yer alan ve beylikler dönemi eseri olduğu anlaşılan türbenin kime ait olduğu hala netleşmemiş bir meseledir. Üzerine çok da fazla çalışılmadığı da görülen türbenin okunan mezar taşından Mehmed Beyoğlu Kasım Bey adında bir kişiye ait olduğu açıkça anlaşılıyor olmasına rağmen mezar taşında zikredilen bu Mehmed Bey oğlu Kasım Bey'in kim olduğu ve hangi beyliğin bir beyi olduğu noktası da bugüne kadar müphemliğini korumaktadır. XV. yüzyıla kadar önemli bir ilim ve ticaret merkezi olan Kestel'in böylesine değerli bir mezarı bünyesinde barındırmış olması oldukça doğal bir durum iken bu bey mezarının sahibinin bugüne kadar müphemliğini korumuş olması da ayrı bir düşündürücü noktadır.

1.Kestel

Günümüzde Aydın'ın Nazilli ilçesinin güneydoğusunda bir köy olan Kestel, adını üzerinde kurulduğu Kestel Boğaz'ından almaktadır. Bu boğazın da adını Roma döneminde üzerinde bulunan bir kaleden aldığı ileri sürülmektedir.¹ Ayrıca Köyün içinden aynı ismi taşıyan bir çay da geçmektedir. XIX. yüzyıla kadar Kestel ismi bu köyün adı olmakla beraber kaza olan Nazilli'nin adı olarak da anıldığı görülmektedir.² Oldukça kadim bir tarihi olduğu anlaşılan Kestel'de yerleşim tarihinin Lidyalılara kadar ulaştığı görülmektedir.³ Sonrasında Roma ve Bizans dönemlerinde de canlı bir yerleşim yeri olduğu görülen Kestel'in erken dönemde Selçuklu hakimiyetine de girdiği anlaşılmaktadır. Batı Anadolu'da kısıtlı bir hakimiyet alanı sağlayabilen Selçukluların Kestel'i de kontrol altına aldığı görülmektedir.⁴Tarih boyunca önemini koruyan Kestel bu önemini coğrafi konumuna borçludur. Kestel, Menderes havzasını Alaşehir'e bağlayan ve Ulu Yol adıyla anılan bir dere boyu üzerinde yer alan geçit üzerinde bulunmaktadır. Tarihi kayıtlar, 1189'da bir haçlı ordusu ile Laodikeia'ya(Denizli) giden Alman İmparatoru Frederich Barbarossa ve 1210'da Selçuklu Sultanı Gıyaseddin Keyhüsrev ile savaş yapan İznik Rum İmparatoru Theodor Laskaris'inde bu yolu takip ettiğini bildirmektedir.⁵

Bizans döneminde oldukça canlı bir yaşam alanı olduğu anlaşılan Kestel'de bu dönemden kalma hamamın kalıntıları halâ ayaktadır. Beldenin oldukça canlı bir geçmişi olduğuna XIV. yüzyıl başlarında uğrayan Arap seyyah İbn Battûta'da şahitlik etmektedir.⁶ Köyde bulunan caminin de Bizans döneminden kalma bir kiliseden çevrildiği bilinmektedir. Önemli bir yerleşim yeri olan Kestel'in XIX. yüzyıl başlarına kadar kaza merkezi olduğu görülmektedir.⁷ 1831 tarihinde gerçekleşen Vilayet Nizâmnamesi ile önceden Nazlı adıyla anılan köyün Nazilli Kazası'nın yeni kaza merkezi olması⁸ en önemlisi de tren yolunun bölgeye gelişi ve yeni ticaret yollarının da önem kazanması sonucu Ulu Yol'un önem kaybetmesi neticesinde Kestel tarihi önemini kaybederek eski canlılığını zaman içinde yitirmişti. Kestel'in Beylikler ve erken Osmanlı dönemlerinde ise oldukça canlı bir ticaret merkezi olmasından dolayı önemli bir idari merkez olduğu görüldüğü gibi canlı bir ilim merkezi olma özelliği taşıdığı ve Osmanlı ilim dünyasında hatırı sayılır izler bırakan pek çok alimi yetiştiren bir muhit olduğu da açıktır.⁹

2.Kestel'de Bulunan Türbe

Kestel köyünün merkezinde caminin hemen kuzeydoğusunda yer alan türbenin Beylikler dönemine ait olduğu açıkça anlaşılmaktadır. İçeriden ve dışarıdan kare planlı türbe, prizmatik Türk üçgeni geçişli kubbe ile örtülüdür. Dikdörtgen prizmal sandukalı ve iki şahideli bir mezara sahiptir.¹⁰

¹ Şahin Efe Yılmaz, *Nazlı İl Nazilli*, Nazilli Belediyesi 2020, s. 21.

² Gani Dikmen, *Nazilli*, 1952, s. 57.

³ Kerim Özbekler, *Her Yönüyle Aydın ve İlçeleri*, Aydın 1984, s. 58.

⁴ Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul 1996, s.288.

⁵Asaf Gökbel-Hikmet Şölen, *Aydın İli Tarihi*, Aydın 1936, s. 100; Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, s. 289; İbrahim Balık, *Denizli (Ladik) İnançoğulları Beyliği*, Çizgi Yayınevi Konya 2022, s. 62.

⁶Ebû Abdullah Muhammed İbn Battûta Tancî, *İbn Battûta Seyahatnamesi*, haz. A. Sait Aykut, İstanbul, 2004, I, s. 418-427.

⁷ Aysun Sarıbey haykırın-Ayten Can Tunalı, "XIX. Yüzyılda Aydın," *Aydın İli Tarihi*, Aydın Valiliği, Aydın 2008, s. 128.

⁸ Şahin Efe Yılmaz, *Nazlı İl Nazilli*, Nazilli Belediyesi 2020, s. 21

⁹ Bülent Çelik, "XVI. Yüzyılın İlk Çeyreğinde Nazilli ve Çevresinde Osmanlı İdaresi", *Kurtuluşunun 100.yılında Geçmişten Geleceğe Nazilli*, ed. T. Ercan Sepetcioğlu-S.Akkurnaz, Akademi Yayınları, Ankara 2022, s128.

¹⁰ Bülent Nuri Kılavuz, "Kültür Varlıklarıyla Nazilli'de Türk Mührü", *Kurtuluşunun 100.yılında Geçmişten Geleceğe Nazilli*, ed. T. Ercan Sepetcioğlu-S.Akkurnaz, Akademi Yayınları, Ankara 2022, s. 319.

3. Türbede Kim Medfûn

Kestel'de bulunan bu türbe pek çok sahibi unutulmuş bey türbesinde olduğu gibi zaman içinde civarında yaşayan halk tarafından evliya mezarı olarak algılanır olmuştur. Türbenin içinde küçük bir kağıda yazılan bir yazıda burada yatan kişinin Kestellizade adında bir alim zat olduğu bilgisi verilmektedir. Bu kağıtta kısaca biyografik özellikleri aktarılan zat XV. yüzyılda Kestel'de doğup Fatih devrinde Kazaskerlik makamına getirilen Kestellizade namı ile bilinen Muslihüddin Mustafa b. Muhammed'tir. Ahali zaman içinde bir yakıştırma ile bu türbenin bu zata ait oluşuna inana gelmiştir. Bunun büyük bir yanılğı olduğu aşikardır. Molla Kestelli, nadiren de Mevlânâ Kestelli olarak bilinen bu zatın Kestel'de doğduğu doğrudur.¹¹ Fakat Kestellizade temel eğitimini bu muhitte tamamladıktan sonra önce Bursa'ya, son olarak da İstanbul'a gitmiş; buralarda ifa ettiği görevlerin ardından da uzun bir ilim ve memuriyet hayatının neticesinde Hicri 901 Cemâziyelâhir ayında Miladi 1496 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir. Kabrinin de Eyüp Sultan Camii haziresinde olduğu bilinmektedir.¹² Bununla birlikte Kestel'de bulunan mezar taşında yer alan isim Kestellizade ile de örtüşmemektedir.

Mezar taşında Kasım beğ bin Muhammed beğ ifadesi açıkça okunmaktadır. Sadece buradan hareketle mezarın ulemadan bir zata değil de bir beye ait olduğu net bir biçimde anlaşılmaktadır. Bugüne kadar Kestel'de bulunan Kasım Bey Türbesi ile ilgili olarak bilgi veren ilk çalışma, erken dönem Aydın tarihi eserlerinden Asaf Gökbel ve Hikmet Şölen'in kaleme aldığı Aydın İli Tarihi isimli kitap olmuştur. Bu eserde Asaf Gökbel mezar taşını okuduğunu anlatarak konu hakkındaki yorumlarına ve edindiği bilgilere yer vermiştir.¹³ Asaf Gökbel mezar taşını şu şekilde okumaktadır:

Azzamı Mahdumu mükerrerem

Kasım Bek bin mehmed Bek¹⁴

Asaf Gökbel taşın tarih kısmını ise:

Sebâmiye ve Erbâin ve Semâniyye

Yani 748 miladi olarak 1348 şeklinde okuduğu görülmektedir. Konu üzerine sonradan kalem oynatan Nazilli tarihinin yazarı Gani Dikmen başta olmak üzere Şahin Efe Yılmaz, Bülent Nuri Klavuz'un da Asaf Gökbel'deki bilgileri tekrarlamakla iktifa ettikleri görülmektedir.¹⁵ Asaf Gökbel verdiği bilgilerin ardından türbenin Germiyanogulları Beyliğine ait olduğunu ifade etmekte fakat tarihten hareketle şahsın kimliğini tespit edebilecek başka bir ayrıntının bulunmadığını belirtmektedir.¹⁶

Zaman içinde yıpranan ve bir ucu da kırılmış olan mezar taşının okunmasının oldukça zor olduğu açıktır. Taşın kırık olması ile ilgili olarak da halk arasında şöyle bir hikaye anlatılmaktadır. Evliya türbesi sayılan bu türbeden dolayı köy aşâr vergisinden muaf tutulmuş bunun yanında türbenin köyü koruduğu ve eşkıyanın da köye sokulmasına mani olduğuna inanılmış günün birinde İrcallı Mehmed adında bir şaki halkın bu inancını kırmak için hem köyü basıp yağmalamış hem de türbeye girip mezar taşını kırmış. Bu hadisenin bir sonucu olarak şahidelerden birisi neredeyse yarıya kadar kırık vaziyettedir. Okunması oldukça zor olmasına rağmen mezar taşı üzerinde yaptığımız incelemede Asaf Gökbel'in mezar taşını yanlış okuduğu fark edilmiştir.¹⁷ Mezar taşında ön yüzünde Asaf Gökbel'in okuduğu gibi

Azzamı Mahdumu mükerrerem

Kasım Bek bin mehmed Beğ yerine

Mecid ü mir ü mükerrerem i azam

¹¹Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, nşr. Fikri Yavuz-İsmail Özen, İstanbul 1971, c. 1s. 377.

¹²Kâtip Çelebi, KâtipÇelebi. *Keşfi'z-zunûn'anesâmi'l-kütübe'l-funûn*.nşr.M.ŞerafettinYaltkaya-Kilisli RifatBilge.C.3, s.360.

¹³Asaf Gökbel- Hikmet Şölen, *Aydın İli Tarihi*, s. 100-101.

¹⁴Asaf Gökbel-Hikmet Şölen, *Aydın İli Tarihi*, s. 100.

¹⁵Gani Dikmen, *Nazilli*, s. 57; Bülent Nuri Klavuz, "Kültür Varlıklarıyla Nazilli'de Türk Mührü",s.318; Şahin Efe Yılmaz, *Nazilli İli Nazilli*, s. 21

¹⁶AsafGökbel-Hikmet Şölen, *Aydın İli Tarihi*, Aydın 1936, s. 101.

¹⁷ Mezar taşını okuma ve okuduğumuz kısımları teyit hususunda yardımlarını esirgemeyen Ekrem Anaç ve Hocam Prof. Dr. Hasan Basri Öcalan ile taş hakkında kanaatlerini paylaşan Prof. Dr. Ferudun Emecen ile Doç. Dr. Vedat Turgut'a son olarak da okumamızı kolaylaştıracak netlikte fotoğraflar çeken sevgili öğrencimiz Uğur Avcı'ya teşekkürü borç bilirim.

Kasım beğ bin Muhammed beğ (bkz. foto 3)

Yazdığı görülmektedir. Bundan daha önemli ve tarihi algıyı değiştiren okuma hatası ise ayak ucundaki tarih kısmında AsafGökbel'in okuduğu gibi

Sebâmiye ve Erbâin ve Semâniyye

Yazmadığı doğru okunuşu ile

Sebâmiye ve Sebâ'in ve Semaniyye (bkz. Foto 4 ve 5)

yazıldığı tespit edilmektedir. Taşta geçen ifadenin erbâin okunması için başta bir elif bulunması gerektiği açıktır. Fakat burada başta bir elif harfi görülmemektedir. Dolayısıyla doğru okunuşu erbâin değil sebâ'in'dir. Bu durumda mezarda medfûn kişinin ölüm tarihinin 748 değil 778 olduğu anlaşılmaktadır. Bu bilgi ışığında burada medfun kişinin ölüm tarihinin 1348 değil de 1378 olarak belirlenmektedir. Bu tarih değişikliği mezar da yatan kişinin kimliği hakkında da önemli bir ipucu sunmaktadır.

Buradan hareketle anılan tarihte bu civarda bulunan tek Mehmed Bey,Çağşadan lakabı ile de anılan ve1340 ile 1361 tarihleri arasında hakimiyet süren Germiyanoğlu Mehmed Bey'dir. Ayrıca Sanduka üzerinde zorda olsa okunan Germiyan ifadesi türbenin Germiyanoğulları ile irtibatlı olma ihtimalini daha da kuvvetlendirmektedir. Bu kuvvetlenen ihtimali daha da netleştirebilmek için Germiyanoğullarının bu dönemdeki vaziyetine bakmak gerekecektir. Hakkında oldukça sınırlı bilgiye ulaşılabilen Çağşadan Mehmed Bey'in 1361 yılında vefat ettiği görülmektedir.¹⁸ 1361 tarihinde Mehmed Bey'in vefatından sonra yerine oğlu Süleyman Şah geçmiş ve 1387 tarihine kadar Germiyanoğullarına beylik yapmıştır.¹⁹ Dönemin önemli eserleri arasında yer alan ve gerek Germiyanoğullarını gerekse Yıldırım Bayezid dönemi Osmanlı tarihini aydınlatan bir kaynak eser olan Şeyhoğlu Mustafa'nın Hurşidnâmesi'inde Süleyman Şah ile ilgili fasla başlarken:

Süleyman Şah zamanıydı ki evvel

Uzadum bu kitabı düzmeğe el

Derdmedh-i Çağşadan

Ki Şahıydı tamametGermiyan'un

Hem ulu oğlu idi Çağşadan'un

Ulu Şahı idi²⁰

İfadelerine yer vermektedir. Şeyhoğlu Mustafa'nın bu ifadelerinden açıkça Süleyman Şah'ın Mehmed Bey'in büyük oğlu oluşu ve Germiyanoğulları'nın da uluğbeyi olduğu anlaşıldığı gibi Mehmed Bey'in en az bir başka oğlunun daha olduğu ve Süleyman Şah'a uluğbey demesinden hareketle onun da beyliğin bir başka köşesinde bey olduğu rahatlıkla anlaşılmaktadır.Yine Feridun Bey mecmuasında yer alan Dimetiko'nun fethi dolayısıyla Orhan Gazi'nin Süleyman Şah'a gönderdiği 762 (1361) tarihli mektup kaydındaki ayrıntılar üzerinden Süleyman Şah'ın bir kardeşinin daha olduğu anlaşılabilmektedir.²¹

Aydinoğullarında Hızır Bey ve İsa Bey dönemleri ile kesişen Mehmed Bey ve Süleyman Şah dönemlerinde Aydınoğulları ile Germiyanoğulları arasında ciddi bir sınır rekabetinin yaşandığı bilinen bir gerçektir.²² Kütahya'dan sonra ikinci yönetim merkezleri Kula olan Germiyanoğulları'nın hakimiyetinin bu noktanın da güneybatısına doğru ilerlediği görülmektedir. Alaşehir gibi önemli bir yerleşim alanının 1327'de Umur Bey tarafından kuşatılmasından sonra Aydınoğulları'nın kontrolüne geçtiği rahatlıkla söylenebilir. Fakat Hızır Bey ve İsa Bey dönemlerinde Aydınoğullarının güçten düşmesi sonucunda 1340'ların sonundan 1390 tarihinde Yıldırım Bayezid tarafından kati suretle

¹⁸ Mustafa Çetin Varlık, *Germiyanoğulları Tarihi*, Ankara 1974, s. 48.

¹⁹ Mustafa Çetin Varlık, *Germiyanoğulları Tarihi*, s. 51.

²⁰ Şeyhoğlu Mustafa, *Hurşidnâme*, Yazma Eserler K.no:550, s. 48.a

²¹ Feridun Bey, *Münşeat*, İstanbul 1274, c.1, s. 72-73.

²² Ayrıntılı Bilgi için Bkz: Tuncer Baykara, "Gediz Vadisinde Germiyan Aydın Rekabeti", *Ululararası Batı Anadolu Beylikleri Tarih Kültür ve Medeniyet Sempozyumu III Germiyanoğulları*, Ed. Mehmet Şeker, Mehmet Ersan, TTK Ankara 2017, s. 9

Osmanlı hakimiyetine girinceye kadar Alaşehir'in Aydınogulları ile Germiyanogulları arasında el değiştirdiği de görülmektedir.²³ Bu itibarla Kestel'in Alaşehir'e giden yol üzerinde yer aldığına dikkat edilmelidir. 1390 yılında Yıldırım Bayezid'in Germiyanogullarını ilk ilhakında beyliğin sınırlarının Denizli'yi de kapsadığı bilgisi de bu noktada önem taşımaktadır. Ayrıca Süleyman Şah'a ait Muharrem 770 (1368) tarihli Denizli'de bulunan bir kitabe konunun geçtiği tarihlerde Denizli ve çevresinin kati bir suretle Germiyanoglu hakimiyetinde olduğunu göstermektedir.²⁴

Süleyman Şah döneminde Germiyanogulları'nın sınırlarını tayin hususunda Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı'nda bulunan Maliyeden Müdevver Defterler arasında yer alan ve Kütahya Sancağı'na ait olan MAD 262 nolu defterin verdiği bilgiler büyük önem taşımaktadır. 1512 tarihli defter hakkında ilk ilmi çalışma Turan Gökçe tarafından yapılmıştır. Turan Gökçe'nin verdiği bilgiye göre 1512 tarihinde tanzim edilen defterin II. Bayezid dönemine ilişkin bilgiler ihtiva etmektedir.²⁵ Defter hakkında sonradan Turan Gökçe ve Özer Küpeli tarafından daha ayrıntılı bir çalışma yapılarak Germiyanogulları topografyasına dair aydınlatıcı bir çalışma kaleme alınmıştır.²⁶ Defterin konumuz açısından önemi Denizli'de ve Denizli'nin de batısında bazı yerleşim yerlerinde Germiyanogulları ile ilişkilendirilen mülk kayıtlarına yer verilmesidir. Defterde Denizli başlığı altında sıralanan pek çok yer arasında Horsunlu ve Sarayköy'ün Süleyman Şah'a ait mülkler arasında sayılması dikkat çekmektedir.²⁷ Kestel'e oldukça yakın olan bu yerlerin Süleyman Şah döneminde Germiyanogulları ile ilişkilendirilmesi üzerinden İsa Bey döneminde güçten düşen Aydınogulları'nın doğu topraklarının bir kısmını Germiyanogullarına bıraktığı düşünülebilir. Zira aynı yerlerin daha önceki bazı kayıtlarda Aydınoglu İsa Bey ile ilişkilendirilmesi²⁸ de bu tarihlerde iki beylik arasında yaşanan toprak el değişimlerinin bir ispatı niteliğindedir. Bundan başka olarak 166 nolu Mufassal Defterde Kestel yakınlarında yer alan bir vakıf köyünün Germiyanoglu Süleyman Şah'ın adını çağırıştır biçimde Süleymanşah²⁹ adını taşıması da bu bağlamda dikkat edilmesi gereken bir husus gibi durmaktadır. Konuyu aydınlatan bir diğer çalışma ise Vedat Turgut'un Germiyanoglu vakıfları üzerine yaptığı çalışmadır. Bu çalışmada Turgut, Süleyman Şah ile ilgili kayıtları sırlarken Süleyman Şah'ın Umur Bey'in kızı ile evli olmasına atfen yukarıdaki defterlerde geçen bilgilerin hilafında bir kayıt belirtmemektedir.³⁰

SONUÇ

Gerek vakıf kayıtlarından gerekse mufassal defterlerin verdiği bilgilerden hareketle İsa Bey devrinde Aydınogullarının kuzeydoğu hattındaki topraklarını kaybettiği burada kontrolün Germiyanogulları'na geçtiği anlaşılmaktadır. Tam da tarif edilen coğrafyada kritik bir yol güzergâhı üzerinde yer alan Kestel'in Germiyanogulları ile ilişkilendirilen pek çok yerleşim yerinin hemen yanı başındayken buranın da Germiyanogullarının kontrolüne geçmiş olması gayet mümkün bir durum olmaktadır. Durumun bu şekilde geliştiği kanaatini güçlendiren kayıtlarda mevcuttur. Böylelikle 1360'lı yıllarda Germiyanogullarının güneybatı sınırının Kestel'i de içine alacak şekilde biçimlendiği söylenebilir. Bu çerçevede bu bölgeyi kontrol etmek amacı ile Kestel gibi geçiş noktasında yer alan bir kazanın Germiyanoglu beyleri tarafından bir üst olarak kullandıkları akla gelen bir ihtimal dahilindedir. Eğer durum bu şekilde geliştirse ki bunun aksini söyleyecek hiçbir kayıda rastlanılmamaktadır. Kestel, Çahşadan Mehmed Bey'den sonra bir Germiyanoglu üssü durumundadır. Dolayısıyla burada bulunan türbe Germiyanogulları'na aittir ki sanduka üzerinde yer alan Germiyan ifadesi bunu ziyadesiyle desteklemektedir. Kestel'de bulunan ve Germiyanogulları ile daha Asaf Gökbel'in 1936'daki çalışmasından itibaren irtibatlandırılan türbede yatan ve mezar taşından Mehmed Bey oğlu Kasım Bey

²³Cabî Ömer Efendî, *Cabî Tarihi*, Hz. Mehmet Ali Beyhan, TTK Ankara 2003, c.I, s. 539.

²⁴Fuad Köprülü, "Germiyanoglu Beyliğine Ait Kitabeler", *Tarih Mecmuası*, c.II, s.414; Mustafa Çetin Varlık, *Germiyanogulları Tarihi*, s. 53; İbrahim Balık, *Denizli (Ladik) İnançogulları Beyliği*, s. 138-140.

²⁵Turan Gökçe, *XVI. Ve XVIII. Yüzyıllarda Lazikiye(Denizli) Kazası*, TTK Ankara 2000, s. 10.

²⁶Turan Gökçe-Özer Küpeli, "Germiyanogulları Tarihine Işık Tutan Bir Kaynak", *Uluslararası Batı Anadolu Beylikleri Tarih Kültür ve Medeniyet Sempozyumu III Germiyanogulları*, Ed. Mehmet Şeker, Mehmet Ersan, TTK Ankara 2017, s. 473-485.

²⁷BOA MAD 262, s. 439; BOA MAD 262, s. 424.

²⁸Turan Gökçe-Özer Küpeli, "Germiyanogulları Tarihine Işık Tutan Bir Kaynak", s. 483.

²⁹166 Numaralı Muhasebe-i Vilayet-i Anadolu Defteri (937/1530), *Hüdavendigar, Biga, Karesi, Saruhan, Aydın, Menteşe, Teke ve Alaiye Livaları*, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları, İstanbul 1995, s. 454.

³⁰Vedat Turgut "Germiyanogulları'nın Menşei, Vakılları ve Batı Anadolu'nun Türkleşmesi Meselesi Üzerine" *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi (The Journal of Social and Cultural Studies)* Cilt/Volume: III, Sayı/Issue: 5, Yıl/Year: 2017, ss. 1-98.

olduğu anlaşılan kişinin 1361 yılında vefat eden Germiyan Beyi Çahşadan Mehmed Bey'in var olduğu bilinen fakat hiçbir kayıta adı zikredilmeyen diğer küçük oğlu olduğu söylenebilir. Dolayısıyla bu mezar taşı ve etrafındaki bilgilerden hareketle Mehmed Bey'in büyük oğlu olan ve kendisinden sonra Beyliğin uluğbeyi olan Süleyman Şah'tan başka var olduğu bilinen, adı ve faaliyetleri hakkında hiçbir bilgiye ulaşılamayan diğer küçük oğlunun adının Kasım olduğu Süleyman Şah döneminde kontrolü Germiyanogulları'nın eline geçen bölgeyi Kestel'den idare ettiği ve 748 yani 1378 tarihinde burada vefat edip bu türbeyle defnedildiği düşüncesi makul bir yorum olarak belirmektedir.

Yayın Tarihi	26 Haziran 2023
Hakem Sayısı	Ön İnceleme: Bir İç Hakem (Editör-Yayın Kurulu Üyesi) İçerik İncelemesi: Üç Dış Hakem
Değerlendirme	Çift Taraflı Kör Hakemlik
Benzerlik Taraması	Yapıldı-Turnitin
Etik Bildirim	ortacagarastirmalaridergisi@gmail.com
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Herhangi bir fon, hibe veya başka bir destek alınmamıştır.
Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanır. https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.tr
Date of Publication	26 June 2023
Reviewers	Single Anonymized - An Internal (Editor board member) Double Anonymized - Three External
Review Reports	Double-blind
Plagiarism Checks	Yes - Turnitin
Complaints	ortacagarastirmalaridergisi@gmail.com
Conflicts of Interest	The Author(s) declare(s) that there is no conflict of interest.
Grant Support	No funds, grants, or other support was received.
Copyright & License	Author(s) publishing with the journal retain(s) the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0. https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.tr

KAYNAKÇA

166 Numaralı Muhasebe-i Vilayet-i Anadolu Defteri (937/1530), Hüdavendigâr, Biga, Karesi, Saruhan, Aydın, Menteşe, Teke ve Alaiye Livaları, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları, İstanbul 1995.

Baykara, Tuncer “Gediz Vadisinde Germiyan Aydın Rekabeti”, *Ululararası Batı Anadolu Beylikleri Tarih Kültür ve Medeniyet Sempozyumu III Germiyanogulları*, Ed. Mehmet Şeker, Mehmet Ersan, TTK Ankara 2017.

BOA MAD 262.

- Balık, İbrahim, *Denizli (Ladik) İnançoğulları Beyliği*, Çizgi Yayınevi Konya 2022.
- Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, nşr. Fikri Yavuz-İsmail Özen, İstanbul 1971.
- Cabî Ömer Efendî, *Cabî Tarihi*, hz. Mehmet Ali Beyhan, TTK Ankara 2003.
- Çelik, Bülent, “XVI. Yüzyılın İlk Çeyreğinde Nazilli ve Çevresinde Osmanlı İdaresi”, *Kurtuluşunun 100.yılında Geçmişten Geleceğe Nazilli*, ed. T. Ercan Sepetcioğlu-S.Akkurnaz, Akademi Yayınları, Ankara 2022.
- Dikmen, Gani, *Nazilli*, Nazilli 1952.
- Ebû Abdullah Muhammed İbn Battûta Tancî, *İbn Battûta Seyahatnamesi*, haz. A. Sait Aykut, İstanbul 2004, I.
- Feridun Bey, *Münşeat*, İstanbul 1274, c.1.
- Gökbel, Asaf -Hikmet Şölen, *Aydın İli Tarihi*, Aydın 1936.
- Gökçe, Turan -Özer Küpeli, “Germiyanogulları Tarihine Işık Tutan Bir Kaynak”, *Ululararası Batı Anadolu Beylikleri Tarih Kültür ve Medeniyet Sempozyumu III Germiyanogulları*, Ed. Mehmet Şeker, Mehmet Ersan, TTK Ankara 2017.
- Gökçe, Turan *XVI. Ve XVIII Yüzyıllarda Lazikiye (Denizli) Kazası*, TTK Ankara 2000.
- Haykıran, Aysun Sarıbey -Ayten Can Tunalı, “XIX. Yüzyılda Aydın,” *Aydın İli Tarihi*, Aydın Valiliği, Aydın 2008.
- Kâtip Çelebî, Kâtip Çelebi. *Keşfi 'z-zunûn 'anesâmi 'l-kütübive 'l-funûn*. nşr. M. Şerafettin Yaltkaya-Kilisli Rıfat Bilge.
- Kılavuz, Bülent Nuri, “Kültür Varlıklarıyla Nazilli'de Türk Mührü”, *Kurtuluşunun 100.yılında Geçmişten Geleceğe Nazilli*, ed. T. Ercan Sepetcioğlu-S.Akkurnaz, Akademi Yayınları, Ankara 2022.
- Köprülü, Fuad “Germiyanoglu Beyliğine Ait Kitabeler”, *Tarih Mecmuası*, c.II.
- Özbekler, Kerim, *Her Yönüyle Aydın ve İlçeleri*, Aydın 1984.
- Şeyhoğlu Mustafa, *Hurşidnâme*, Yazma Eserler K.no:550.
- Turan, Osman, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul 1996.
- Turgut, Vedat “Germiyanogulları'nın Menşei, Vakıları ve Batı Anadolu'nun Türkleşmesi Meselesi Üzerine” *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi (The Journal of Social and Cultural Studies)* Cilt/Volume: III, Sayı/Issue: 5, Yıl/Year: 2017, ss. 1-98.
- Varlık, Mustafa Çetin *Germiyanogulları Tarihi*, Ankara 1974.
- Yılmaz, Şahin Efe, *Nazlı İl Nazilli*, Nazilli Belediyesi 2020.

EKLER

Fotoğraf 1: Kasım Bey Türbesi'nin dış görünüşü.

Fotoğraf 4: Kasım Bey'in başucu taşı arka yüzü.

Fotoğraf 2: Kasım Bey'in sandukası.

Fotoğraf 5: Kasım Bey'in ayakucu taşı.

Fotoğraf 3: Kasım Bey'in başucu taşı ön yüzü.